

A.7 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΔΥΝΗΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Η ανάλυση της δυνητικής ζήτησης της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου θα επικεντρωθεί αφενός στην διερεύνηση των διαμορφωμένων χαρακτηριστικών της ζήτησης και αφετέρου στην εξέταση των τάσεων που ενισχύουν την μεσοπρόθεσμη αύξηση της ζήτησης από συγκεκριμένες ομάδες – στόχους. Στόχος αυτής της προσέγγισης είναι να υπάρξει μια πολυεπίπεδη καταγραφή των διαφορετικών πηγών της ζήτησης, οι οποίες είτε προέρχονται από το διαμορφωμένο προφίλ της, είτε προκύπτουν ως αποτέλεσμα ειδικότερων ή και ευρύτερων αλλαγών στην τοπική, την εθνική ή την Μεσογειακή αγορά τα τελευταία χρόνια.

A.7.1 Διαμορφωμένη κατάσταση της ζήτησης (1970 – 2000)

Η περιοχή αποτελεί εδώ και αρκετές δεκαετίες πόλο έλξης Ελλήνων και αλλοδαπών τουριστών διαθέτοντας παράλληλα σημαντικές υποδομές τουριστικής ανάπτυξης στο σύνολο σχεδόν των νησιών της. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της περιοχής αποτελεί η ύπαρξη σημαντικών και πολυσύνθετων τουριστικών πόρων (περιβαλλοντικών, ιστορικών και πολιτιστικών). Τα βασικά χαρακτηριστικά της διαμορφωμένης τουριστικής ζήτησης στην περίοδο 1970 – 2000 είναι τα ακόλουθα:

(α) Αποτελεί προορισμό με σταθερή και ποιοτική ζήτηση

Η περιοχή αποτελεί ένα σημαντικό προορισμό του Μεσογειακού Τουρισμού, ο οποίος λόγω της μακρόχρονης παρουσίας του στη διεθνή και την ελληνική αγορά, έχει αποκτήσει μια σταθερή ζήτηση. Πρέπει εδώ να επισημανθεί ότι ουσιαστικά η Περιφέρεια διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό μικρών ή μεγαλύτερων νησιών, τα οποία αποτελούν και διαφορετικούς προορισμούς αυτής της διαμορφωμένης ζήτησης. Το επιπλέον ενδιαφέρον στοιχείο δε είναι ότι αυτά τα νησιά αποτελούν είτε αυτοδύναμους προορισμούς με εξειδικευμένη σε αυτά ζήτηση, είτε προορισμούς ενταγμένους σε ευρύτερες χωρικές ενότητες π.χ. Κυκλάδες, Δωδεκάνησα, Δυτικές Κυκλάδες, Ρόδος, Κως, Μύκονος, Ίος κλπ. Η ιδιαιτερότητα αυτή σε συνδυασμό με την σχετική ευκολία πρόσβασης από νησί σε νησί προσδίδει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για την ζήτηση της περιοχής και παράλληλα συμβάλει στην σταθερότητα και την αύξηση που συχνά παρουσιάζει (σε ετήσια βάση).

(β) Η ζήτηση της περιοχής σχετίζεται με ορισμένα από τα βασικότερα κίνητρα του σύγχρονου τουρισμού

Η σχετική σταθερότητα που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια η ζήτηση της περιοχής, συνδέεται άμεσα και με την δυνατότητά της να ανταποκρίνεται σε ορισμένα από τα βασικά κίνητρα του σύγχρονου τουρισμού. Η δυνατότητα αυτή πάλι σχετίζεται με τον πλούτο, αλλά και με την μεγάλη – θεματικά – ποικιλία των πόρων του τουρισμού στην περιοχή. Τα κυριότερα από τα κίνητρα, τα οποία συνδέονται με την περιφέρεια, είναι:

- Η διάθεση της φυγής

Η περιφέρεια διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό περιοχών που διαθέτουν πόρους και δραστηριότητες ικανές να καλύψουν αυτό το κίνητρο.

- Η ψυχαγωγία

Η περιφέρεια μπορεί να καλύψει πολλούς και διαφορετικούς τύπους ψυχαγωγίας, με ανάλογους πόρους, υποδομές και δραστηριότητες, οι οποίες απευθύνονται σε διαφορετικές ομάδες στόχους.

- Η ανάπαυση

Αποτελεί ένα από τα βασικότερα κίνητρα, συνδεόμενο, όπως και η ψυχαγωγία με τις διακοπές μικρής ή μεγάλης διάρκειας, τις οποίες πραγματοποιούν κυρίως οικογένειες και άτομα μέσης ή τρίτης ηλικίας.

- Ο πολιτισμός

Πρόκειται για ένα κίνητρο εξαιρετικά δυναμικό, το οποίο παρακινεί άμεσα ή έμμεσα διαφορετικές ομάδες τουριστών να ταξιδέψουν. Η περιφέρεια αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κέντρα πολιτισμού σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και διαθέτει πολλές υποδομές και πόρους για πολιτιστικές δραστηριότητες.

- Η περιήγηση

Η περιφέρεια αποτελεί έναν ιδανικό τόπο για μικρές ή μεγάλες περιηγήσεις, οι αποστάσεις μεταξύ των νησιών είναι συχνά πολύ μικρές. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα για περιηγήσεις με βάση ένα κοινό κίνητρο π.χ. το περιβάλλον, τον πολιτισμό ή και διαφορετικά κίνητρα π.χ. την ψυχαγωγία και το περιβάλλον. Το γεγονός αυτό κάνει ακόμη πιο ελκυστικό το συγκεκριμένο κίνητρο αυτό για τους τουρίστες, οι οποίοι επισκέπτονται την περιφέρεια.

- Η απομόνωση

Ο νησιωτικός χώρος – συμβολικά κυρίως – αποτελεί τον γεωγραφικό χώρο, ο οποίος ενδείκνυται για όσους προτιμούν ένα ταξίδι με στόχο την απομόνωση από όλα όσα χαρακτηρίζουν την σύγχρονη ζωή στα μεγάλα αστικά κέντρα. Σε αυτό το πλαίσιο είναι σταθερή και αυξανόμενη η ζήτηση για

νησιωτικούς προορισμούς με ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως αυτά που διαθέτει η περιφέρεια.

- Το περιβάλλον

Η ποιότητα και η ποικιλία, τόσο του φυσικού όσο και του δομημένου περιβάλλοντος της περιφέρειας, αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα προσέλκυσης τουριστών σε αυτήν. Το περιβαλλοντικό κίνητρο – υπό διαφορετικές μορφές – αποτελεί μαζί με τον πολιτισμό και τις διακοπές ένα καθοριστικό αίτιο παρακίνησης του σύγχρονου ανθρώπου σε ταξίδια.

(γ) Οι κύριες παράμετροι διαμόρφωσης της τουριστικής ζήτησης της περιφέρειας

Η περιφέρεια Ν. Αιγαίου διακρίνεται τα τελευταία 20 χρόνια από μια σταθεροποίηση με αυξητικές τάσεις των κύριων παραμέτρων προέλευσης της ζήτησης. Διακρίνονται ουσιαστικά τρεις διαφορετικοί πόλοι, οι οποίοι συνθέτουν το σημερινό προφίλ της ζήτησης. Και οι τρεις αυτοί πόλοι χαρακτηρίζονται από δυναμισμό, αλλά και από τάσεις κορεσμού – σε ορισμένες περιπτώσεις – γεγονός που επιβάλλει τον επαναπροσδιορισμό των βασικών προτεραιοτήτων στην ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Οι πόλοι και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους είναι οι ακόλουθοι:

1. Ο Τουρισμός Διακοπών της καλοκαιρινής περιόδου

Η περιφέρεια αποτελεί ένα σταθερό τόπο ζήτησης για τον τουρισμό διακοπών, τόσο σε εθνικό όσο και κυρίως – σε διεθνές επίπεδο. Εδώ και αρκετές δεκαετίες η ζήτηση αυτή ξεκίνησε με βάση την ποιότητα του περιβάλλοντος και τον σημαντικό πολιτισμό της περιοχής και παρουσιάζει σταθερή αύξηση. Πρόκειται για μια από τις σταθερότερες αιτίες πραγματοποίησης ταξιδιών στον σύγχρονο κόσμο. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του Τουρισμού στην περιφέρεια είναι:

- α) Ένα σημαντικό τμήμα της ζήτησης προτιμά ταξίδια – πακέτο, χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες των μεγάλων Tour Operators και επιλέγοντας κυρίως τα μεγάλα και γνωστότερα νησιά.
- β) Ένα δεύτερο – επίσης σημαντικό – τμήμα της ζήτησης προέρχεται από αυτόνομους περιηγητές τουρίστες, οι οποίοι επισκέπτονται την περιοχή επιθυμώντας μεγαλύτερο βαθμό ελευθερίας στην μετακίνησή τους.
- γ) Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της ζήτησης για διακοπές είναι ότι προέρχεται, εδώ και αρκετά χρόνια, κυρίως από την μεγαλύτερη – και σταθερότερη – αγορά του κόσμου σε παρόμοια ταξίδια, την Ευρώπη.

- δ) Ένα, επίσης, σημαντικό χαρακτηριστικό – ιδιαίτερα για την μετά το 1980 περίοδο – είναι η εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού των Ελλήνων τουριστών, που, προερχόμενοι από διαφορετικές περιοχές της χώρας επισκέπτονται την περιοχή.

2. Ο Ειδικός και Εναλλακτικός Τουρισμός

Σημαντικό είναι και το ποσοστό της ζήτησης ειδικών και εναλλακτικών πόρων και δραστηριοτήτων στην περιοχή κυρίως τα τελευταία χρόνια. Η ζήτηση αυτή προέρχεται τόσο από την Ελλάδα (σε υψηλότερο ποσοστό) όσο και από το εξωτερικό. Πρόκειται για ταξίδια, τα οποία είτε γίνονται με αποκλειστικό στόχο το ειδικό κίνητρο είτε αποτελούν συνδυασμό με ένα ταξίδι διακοπών. Η περιφέρεια προσελκύει κυρίως ειδικά και εναλλακτικά ταξίδια στα εξής πεδία:

- α) Ταξίδια για συνέδρια μικρής και μεσαίας διάρκειας κυρίως με στόχο τα μεγαλύτερα και περισσότερο αναπτυγμένα νησιά.
- β) Ταξίδια για επιστημονικούς και εκπαιδευτικούς λόγους σε πολλά και με διαφορετικά χαρακτηριστικά και μέγεθος νησιά της περιοχής.
- γ) Ταξίδια με πολιτιστικό κίνητρο για περιήγηση ή επίσκεψη σε σημαντικούς αρχαιολογικούς ή πολιτιστικούς χώρους της περιοχής.
- δ) Ταξίδια με περιβαλλοντικό στόχο είτε εξειδικευμένο είτε ως τμήμα μιας ευρύτερης περιήγησης.
- (ε) Ταξίδια με στόχο την φυσική υγεία (αθλητισμός, ιαματικά λουτρά κλπ) σε διάφορες περιοχές.
- (στ) Κρουαζιέρες σε διαφορετικά νησιά της περιφέρειας αλλά και σε συνδυασμό με άλλες περιοχές ή χώρες (π.χ. Τουρκία)

3. Ο Παραθερισμός

Αποτελεί πλέον ένα σταθερά αυξανόμενο ποσοστό της ζήτησης τα τελευταία χρόνια. Προερχόμενη κυρίως από την Πρωτεύουσα, αυτή η ζήτηση ενισχύεται επίσης από έναν αριθμό αλλοδαπών, που είναι ιδιοκτήτες ή ενοικιάζουν παραθεριστικά σπίτια στην περιοχή. Επίσης υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός κατοίκων, οι οποίοι διαθέτουν δεύτερη κατοικία εντός των Νομών Κυκλάδων και Δωδεκανήσων, καθώς και ένας επίσης σημαντικός αριθμός μεταναστών καταγόμενων από την περιοχή, οι οποίοι κατοικούν σε αστικά κέντρα ή στο εξωτερικό και διαθέτουν ή διατηρούν πατρογονικά ή παραθεριστικά σπίτια σε αυτήν. Η ευκολότερη πλέον πρόσβαση λόγω των

ταχύτερων και ασφαλέστερων πλοίων και των αρκετών νέων αεροδρομίων ενίσχυσε αυτή την τάση αύξησης του παραθερισμού στα νησιά της περιφέρειας.

A.7.2 Οι τάσεις της τουριστικής ζήτησης στην περιοχή: οι πηγές προέλευσης της δυνητικής ζήτησης τα επόμενα 15 χρόνια

Είναι δεδομένο ότι η διαμορφωμένη ζήτηση διαθέτει χαρακτηριστικά, τα οποία συμβάλλουν στην διαμόρφωση ενός «πυρήνα σταθερότητας» μεσοπρόθεσμα στην περιοχή. Ένα βασικό στοιχείο το οποίο λειτουργεί θετικά τόσο για την ήδη διαμορφωμένη ζήτηση όσο και για την δυνητική αύξησή της, είναι η ύπαρξη μίας δυναμικής διαφημιστικής εικόνας. Η εικόνα αυτή δεν αφορά μόνον ευρύτερα τμήματα της περιφέρειας (π.χ. Νομός Κυκλάδων και Δωδεκανήσου) αλλά και συγκεκριμένα νησιά, ορισμένα από τα οποία μάλιστα εδώ και πολλά χρόνια είναι γνωστά στον διεθνή χώρο (Μύκονος, Πάρος, Ρόδος, Κως, Σαντορίνη κ.λ.π). Οι σημαντικότερες πηγές της δυνητικής ζήτησης είτε σχετίζονται με τμήματα της ήδη διαμορφωμένης ζήτησης (ανεπαρκώς αναπτυγμένα) είτε αφορούν νέες ομάδες στόχους ή αγορές. Οι κυριότερες από αυτές τις πηγές είναι:

Η μεγαλύτερη και περισσότερο εξειδικευμένη ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού:

Η περιφέρεια διαθέτει ένα σημαντικό πλούτο πόρων και υποδομών, οι οποίες ενδείκνυνται για την περαιτέρω ανάπτυξη της αγοράς του Ειδικού και Εναλλακτικού Τουρισμού. Πρέπει να επισημανθεί εδώ ότι αυτή η ανάπτυξη μπορεί να στραφεί προς δύο κατευθύνσεις:

1. Την επέκταση σε κάποιες ειδικές και εναλλακτικές μορφές, οι οποίες δεν έχουν παρά σημειακή παρουσία στην περιφέρεια π.χ. οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, τουρισμός στο ύπαιθρο κ.α.
2. Την εξειδίκευση των δραστηριοτήτων και προσφερόμενων υπηρεσιών ορισμένων τέτοιων μορφών, των οποίων η ανάπτυξη παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα στην περιφέρεια π.χ. αθλητικός, θαλάσσιος, περιηγητικός, πολιτιστικός. Ιδιαίτερη σημασία έχει εδώ ο επαναπροσδιορισμός της διαφημιστικής εικόνας της περιφέρειας, ώστε να προβληθούν και οι ανάλογοι πόροι της, ιδιαίτερα στο εξωτερικό όπου όλοι θεωρούν την περιοχή κλασσικό προορισμό τουρισμού διακοπών. Η κυρίαρχη τάση της ζήτησης διεθνώς – αλλά και στην Ελλάδα- η οποία ενισχύει τα ταξίδια αυτού του τύπου είτε ως συμπλήρωμα των ταξιδιών διακοπών είτε ως αυτόνομα ταξίδια, αποτελεί την βάση της αύξησης της δυνητικής ζήτησης.

Η αύξηση της ζήτησης από εθνικότητες με μικρή παρουσία στην περιοχή

Η ελληνική αγορά και ιδιαίτερα ο νησιωτικός χώρος αναμένεται ότι θα ενισχυθούν σημαντικά τα επόμενα χρόνια από την αύξηση της ζήτησης, η οποία προέρχεται:

- α) Από τις βαλκανικές χώρες. Πρόκειται για μια αγορά η οποία παρά τις δυσκολίες και τα προβλήματά της αναμένεται ότι σταδιακά θα σταθεροποιηθεί αυξάνοντας το μερίδιό της στην ζήτηση της περιοχής.
- β) Από τις Ανατολικές χώρες της Ευρώπης. Η αγορά αυτή είναι δυναμική αλλά επηρεάζεται ακόμα από την υπάρχουσα οικονομική αστάθεια. Προβλέπεται σταθεροποίηση και ενίσχυση της παρουσίας της στην περιφέρεια. Ας σημειωθεί ότι τόσο οι προερχόμενοι από τις Ανατολικές όσο και από τις Βαλκανικές χώρες, προτιμούν κυρίως τον οργανωμένο τουρισμό διακοπών του καλοκαιριού σε συνδυασμό με πολιτιστικές περιηγήσεις .
- γ) Από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Η μικρή σχετικά παρουσία αυτών των τουριστών στην περιοχή εκτιμάται ότι θα αυξηθεί τα επόμενα χρόνια. Σίγουρα θα υπάρχουν αυξομειώσεις λόγω πολιτικών και οικονομικών συγκυριών. Πρόκειται πάντως για αγορές με υψηλή κατά κεφαλή τουριστική δαπάνη και ποιοτικά χαρακτηριστικά.
- δ) Από την Τουρκία. Η πιθανή σταθεροποίηση των σχέσεων με τη χώρα αυτή μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της ζήτησης για την περιφέρεια, ιδιαίτερα δε για τον Νομό Δωδεκανήσου. Επίσης είναι πολύ πιθανή η περαιτέρω ενίσχυση των διεθνών ταξιδιών τα οποία συνδυάζουν Ελλάδα και Τουρκία με σταθμούς στην περιοχή.

Η ζήτηση από τον ημεδαπό τουρισμό

Η περιφέρεια έχει σημαντική ζήτηση από τους ημεδαπούς τουρίστες τα τελευταία χρόνια. Η ζήτηση όμως αυτή προέρχεται κατά κύριο λόγο από την Αθήνα και λιγότερο από τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας. Οι πρόσφατες έρευνες, οι οποίες έδειξαν την αυξημένη καταναλωτική δαπάνη των Ελλήνων για τουριστικά ταξίδια καθώς και την σταδιακή αύξηση του αριθμού των ταξιδιών που πραγματοποιούν σε ετήσια βάση, ενισχύουν τις εκτιμήσεις ότι η ζήτηση για την περιοχή θα αυξηθεί. Η αύξηση αυτή θα προέλθει τόσο από τα μεγάλα αστικά κέντρα όσο και από τις περιοχές της υπαίθρου. Καθοριστικό στοιχείο για αυτήν την εξέλιξη θα αποτελέσει η βελτίωση της ακτοπολοϊκής πρόσβασης (ταχύτητα, ασφάλεια, πυκνότητα δρομολογίων) στην περιφέρεια αλλά και η αύξηση των αεροπορικών δρομολογίων. Επισημαίνεται επίσης η

ανάγκη αύξησης των δρομολογίων, τα οποία συνδέουν την περιοχή με άλλες περιφέρειες της χώρας (Κρήτη, ΒΑ Αιγαίο, Πελοπόννησο, Μακεδονία).

Η αύξηση της ζήτησης για παραθεριστικές κατοικίες

Σταθερή εμφανίζεται η αύξηση της ζήτησης παραθεριστικών κατοικιών τα τελευταία χρόνια. Το ενδιαφέρον είναι ότι μετά από μία περίοδο κατά την οποία αυτή η ζήτηση περιοριζόταν σε ορισμένα γειτονικά, στην Αττική, νησιά των Κυκλάδων (Κέα, Κύθνος, Σέριφος, Άνδρος) τώρα πλέον επεκτείνεται και σε νησιά όπως η Μύκονος, η Πάρος, η Σύρος, η Ρόδος, η Κως κλπ. Το γεγονός αυτό σχετίζεται τόσο με την ζήτηση από Έλληνες (κυρίως) όσο και με ζήτηση προερχόμενη από το εξωτερικό. Και στην περίπτωση αυτή, παράμετρος με ιδιαίτερη σημασία η οποία θα ενισχύσει την αυξητική αυτή τάση, αποτελεί η εύκολη και σε λογικές τιμές πρόσβαση στα νησιά της περιφέρειας. Αυτό θα επιτρέψει την αύξηση του τουρισμού μικρής διάρκειας (2-3 ημερών) ο οποίος σχετίζεται τόσο με τον παραθερισμό όσο και με τα ταξίδια ημεδαπών.

Η αύξηση και η ποιοτική αναβάθμιση της ζήτησης από τις Ευρωπαϊκές αγορές.

Η ζήτηση της περιφέρειας έχει ένα σταθερά «ευρωπαϊκό» χαρακτήρα επί πολλές δεκαετίες. Όπως επισημάναμε στην ανάλυση της υπαρκτής ζήτησης, η περιοχή καλύπτει πολλά από τα κίνητρα των σύγχρονων τουριστικών ταξιδιών. Η Ευρώπη αποτελεί την κυριότερη «παραγωγό» αυτών των ταξιδιών και όλα δείχνουν ότι η ζήτηση για την περιφέρεια θα έχει αυξητική τάση. Σημασία όμως έχουν οι πολιτικές, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην ποιοτική αναβάθμιση αυτής της ζήτησης. Οι πολιτικές αυτές που προωθούν αν και εκτιμάται ότι θα ενισχύσουν την τάση για αναβάθμιση της περιφέρειας σχετίζονται με την περιβαλλοντική προστασία, τα προγράμματα αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης, τις πολιτιστικές δραστηριότητες, τη διαφοροποίηση της διαφημιστικής εικόνας και την αναδιάρθρωση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος (μεγαλύτερη ποικιλία στις προσφερόμενες υπηρεσίες και υποδομές). Επιπλέον παράγων αύξησης της ζήτησης πρέπει να θεωρείται η σταθερή προτίμηση για την περιοχή, τόσο από τους μεγάλους tour operators όσο και από τους πολίτες ευρωπαϊκών χωρών με μεγάλη παράδοση στην ζήτηση – κυρίως- για καλοκαιρινά ταξίδια (Άγγλοι, Γάλλοι, Γερμανοί, Ολλανδοί, κ.α.).